

УДК 808.51:81'37

Павлюк Анна

(м. Остроз, Україна)

Національний університет «Острозька академія»

**СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ОЦІННИХ НОМІНАЦІЙ
В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЦЕРЕМОНІАЛЬНІЙ ПРОМОВІ
(НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ БАРАКА ОБАМИ 2008–2015)**

Тези присвячені вивченню та дослідженню стилістичних засобів вираження оцінних номінацій у промовах Президента Америки Барака Обами, які сприяють посиленню враження від висловлення, підкреслення важливості представленої інформації та сприяють формуванню думки щодо певних явищ або осіб.

Ключові слова: церемоніальна промова, стилістика, стилістичний засіб, фразеологічні одиниці.

Тезисы посвящены изучению и исследованию стилистических средств выражения оценочной номинаций в речи Президента Америки Барака Обамы, которые способствуют усилению впечатление от высказывания, подчеркивание важности представленной информации и способствует формированию мнения об определенных явлениях или человеке.

Ключевые слова: церемониальная речь, стилістика, стилістическое средство, фразеологические единицы.

This article is devoted to studying and researching stylistic means of expression the assessment nominations in the speeches of The President of America – Barack Obama, which contributes to the increasing impression of expression, underlining the importance of the information and forming special opinion about particular events or people.

Key words: ceremonial speech, stylistics, stylistic means, phraseological units.

Визначення стилістичних особливостей американської церемоніальної промови, що відображають типові риси американ-

ської культури, вимагає розгляду провідних цінностей сучасного американського суспільства та засобів їхнього відображення в мові. У ціннісній картині світу віддзеркалюються найбільш суттєві для певної культури смисли, сукупність яких і утворює певний тип культури, що підтримується та зберігається в мові.

Під церемоніальною промовою розуміємо гібридний тип тексту, що діалектично поєднує усне мовлення, присвячене соціально вагомій урочистій або пам'ятній події, яке надає особливого значення згуртованості національної або етнічної спільноти та її ціннісним орієнтаціям, і письмовий текст з усіма властивими йому текст-типологічними ознаками як засіб відображення цінностей культури. Церемоніальній промові властива певна прагматична настанова, реалізація якої вимагає ретельного відбору та організації мовних засобів різних рівнів, оскільки основне завдання таких текстів полягає в згуртуванні суспільства з метою збереження його цінностей та надиханні на активну життєдіяльність, пропонуючи позитивні культурно-історичні приклади з життя нації як зразки для наслідування.

Існує два типи оцінності: раціональна (інтелектуальна) – оцінка навколишнього середовища (суб'єктів, предметів, явищ) та емоційна – оцінка, яка виникла через людську психологію. З емоційної оцінки в свою чергу виходить емоційно – експресивна номінація, яка є найбільш характерною для проаналізованих церемоніальних промов Барака Обама.

Емоційно-експресивна номінація текстів церемоніальної промови Барака Обама реалізується шляхом уживання низки експресивних мовно-риторичних засобів, серед яких відповідними постають засоби вираження емпізи, що включають: 1) емпітичні лексичні одиниці; 2) дієслово-підсилювач *do* : *One generation passes, two generation passes, and suddenly we do not remember where we came from* (15. 12. 2015); 4) емпітичні займенники: *What a remarkable journey all of you have made* (15. 12. 2015); 5) засоби епістемічної модальності: *To keep building an America where no matter who we are or what we look like, or who we love or what we believe, we can make of our lives what we will* (15. 12. 2015); 6) а також стилістичні засоби метафори й іронії та гумористичні ситуа-

ції, які завдяки своїй експресивності привертають увагу адресата до найважливіших фрагментів тексту, чим впливають на формування думки аудиторії стосовно певних об'єктів дійсності. Опрацьовані промови також містять анафори, паралелізми і повтори, які роблять промову надзвичайно ритмічною: *It's that American spirit – that American promise – that pushes us forward even if the path is uncertain; that binds us together in spite of our differences; that makes us fix our eye not on what is seen, but what is unseen, that better place around the bend* (28. 08. 2008).

Ритм приводить у стан певного емоційного збудження. Риторичні запитання, наприклад : *When they start beating your friends and neighbors, how else can you simply kneel down, bow your head and ask the Lord for salvation? Are we making sure we're giving a second chance to those who have strayed and gone to prison but want to start a new life?* – використовуються з метою привертання уваги слухачів, посилення враження, заохочуючи слухача прислухатися та роблячи його активним учасником політичного життя.

Вищеназвані засоби здатні у надзвичайній мірі вплинути на аудиторію, допомагають переконати її в тому, що кандидат – патріот і борець за процвітання Америки. Емфатичні лексичні одиниці позначилися в текстах сучасної американської церемоніальної промови такими прикладами: *many, many; so many; as much as; as long as; above all; entirely, significantly, very: You see, you see, we Democrats have a very different measure of what constitutes progress in this country* (28. 08. 2008). Цими засобами створюється прагматичність висловлення, що будується на “класичній теорії кількості”. Адресант, вживаючи емфатичні лексичні одиниці, акцентує увагу на тих фрагментах промови, що мають привернути увагу адресата.

Риторичний прийом “експлетив” включає низку вставних слів, що виконують певну синтаксичну функцію у висловленні, але не мають смислового навантаження, серед них: *actually, after all, at least, for all that, importantly, I think, I hope, indeed, in fact, it seems, of course, remarkably, to be sur*, наприклад : *And we actually enforce it and police it* (28. 07. 2015). Експлетив уживається для надання виразності або всьому висловленню, або головній його частині, тим самим виконуючи функцію привертання уваги адресата.

Значна частина сучасної американської церемоніальної промови, виголошених президентами Сполучених Штатів Америки, закінчується вживанням мовленнєвих актів-декларативів, що вміщують дієслово *proclaim* та дієслово-інтенсифікатор *do*, що підсилює його значення : *Now, therefore, I, Barack Obama, President of the United States of America, do hereby proclaim May 10, 2009, as Mother's Day (03. 08. 2009)*. Такого типу проголошення констатують важливість певної події в житті американської спільноти, а вживання дієслова-інтенсифікатора *do* підсилює виразність висловлення, що, як результат, має відповідний вплив на аудиторію.

Стилістична фігура метафори є ефективним засобом емоційно-експресивної номінації, що пояснюється здатністю метафори віддзеркалювати фундаментальні культурні цінності. Найбільш поширеними джерелами метафори, що притаманні текстам церемоніальної промови, є людина, її життя, переживання, основні цінності та оточуючий її світ. Визнання своєї національної винятковості – “*American exceptionalism*”, та сили національного духу, роль талановитої та активної людини в суспільстві знаходять відображення в метафоричній образності сучасної американської церемоніальної промови.

Одним із засобів вираження оцінних номінацій є використання гумору в текстах сучасної американської церемоніальної промови, що охоплює: 1) соціально-побутові теми; 2) оточення близьких та друзів президента; 3) чинних політичних діячів США; 4) відомих соціально-політичних діячів різних часів; 5) дитячий фольклор. Яскравим прикладом використання гумору у промовах Барака Обами є подія, коли у передвиборчій гонці 2008 року Барак Обама та його опонент Джон МакКейн відвідали благодійний захід, після чого в Інтернеті з'явилась стаття під назвою “*Obama and McCain trade jokes at charity dinner*”, в якій зазначалось: *Democrat Barack Obama made a light-hearted comment about his rival's economic credentials. Now, recently, one of John's top advisers told “The Daily News” that if we keep talking about the economy, McCain is going to lose. So tonight, I would like to talk about the economy, he quipped*. Іронічна оцінка мовця у сучасній

американській церемоніальній промові розрахована на позитивний вплив, що пояснюється його інтенцією зняти емоційну напругу, яка характерна для початку зустрічі з аудиторією.

Специфіка мовних засобів сучасної американської церемоніальної промови полягає у спонуканні адресата до виконання певних фізичних, інтелектуальних, духовних та інших дій, іншими словами, натхненні нації на майбутні великі справи й успіх в її життєдіяльності. Мовними засобами в сучасній американській церемоніальній промові є стилістичні фігури: антитеза, різні види повтору (лексичний, морфемний та синтаксичний), гіпербола, метонімія, а також дієслова-перформативи.

Для сучасної американської церемоніальної промови характерним є використання лексичного повтору в поєднанні з синтаксичним, а також дистантного повтору з контактним, що привертає й акцентує увагу аудиторії, сприяє запам'ятовуванню найважливіших фрагментів тексту. Сучасної американської церемоніальної промови характеризується прикладами повторів синтаксичних конструкцій, емфатичних конструкцій з варіюванням часових форм дієслова, повтором спільнокоренових слів з метою введення додаткової інформації та концентрації уваги на темі повідомлення.

За допомогою стилістичної фігури гіперболи адресант наголошує на перевагах американської нації, чим підсилює почуття її винятковості та надихає на подальші дії. Гіперболізовані образи національних героїв і видатних людей країни, пов'язані з ними історичні ситуації пропонуються як кращі зразки для наслідування та спонукають до переосмислення власних ціннісних орієнтирів на користь відродження й зміцнення духовних цінностей нації.

Стилістична фігура метонімії, що уможливорює виступ промовця від імені всієї американської нації, акцентує єдність суспільних думок, наснажуючи до подальшої консолідації всього американського соціуму: *America must play its role in ushering in a new era of peace* (20. 01. 2009).

Фразеологічні одиниці є досить поширені не лише у повсякденному житті, але й у промовах Барака Обами. Саме використання цих одиниць робить його виступи досить виразними і пе-

реконливими. Так, за приклад, у церемоніальній промові Барака Обама він використовує низку фразеолізмів, таких як: *live and learn* (вік живи, вік учись), *nothing is impossible to a willing heart* (хто хоче, той досягне), *future filled with hope* (майбутнє сповнене надії) : *I don't know what party these men and women belong to. I don't know if they'll vote for me. But I know that their spirit defines us. They remind me, in the words of Scripture, that ours is a «future filled with hope»* (6. 09. 2012); *I beg to differ* (дозволю собі не погодитися), *against the clock* (за короткий час), *place something on the agenda* (поставити щось на порядок денний), *all the better* (тим краще), *come into action* (приступати до дій), *affair of honor* (діло честі).

Заслуговує на увагу і використання політиком фразеологізму *to show thought for somebody*, що має декілька значень: подумати, піклуватись, проявляти увагу до когось. Проте саме у промові президента використовується третє значення цього фразеологізму. Такі фразеологічні одиниці як: *to carry on* (вести справу), *to carry up* (будувати, зводити), *to dust off one's old skills* (згадати свої давні навички), *to build up* (постати перед), *to be a force for good* (інструмент добра), *the odds are great* (завеликі шанси) мають позитивний відтінок. Саме використовуючи такі фрази Барак Обама описує свої майбутні дії на посаді президента, дає переконливі обіцянки громадянам країни.

Фразеологізми є тими мовними одиницями, які роблять мовлення яскравим, захопливим, а також свідчать про його інтелектуальний рівень. Використання таких одиниць у політичних промовах робить виступи політиків емоційними, переконливими, допомагає привернути увагу слухача до слів мовця та, у поєднанні з іншими засобами, утримати її.

Мовностилістична настанова текстів сучасної американської церемоніальної промови полягає в утвердженні єдності нації, переконанні членів національно-культурної спільноти бути відданими її ціннісним орієнтаціям та гідно продовжувати кращі традиції своїх попередників, а також у натхненні нації на майбутні великі справи, на успіх в її життєдіяльності. Емоційно-експресивна номінація текстів церемоніальної промови Барака Обама реа-

лізується шляхом уживання низки експресивних мовно-риторичних засобів, серед яких відповідними постають засоби вираження емпізи, що включають: емпітичні лексичні одиниці; риторичний прийом “експлетив”, дієслово-підсилювач до (емпітичні займенники), засоби епістемічної модальності, а також стилістичні засоби метафори й іронії та гумористичні ситуації, які завдяки своїй експресивності привертають увагу адресата до найважливіших фрагментів тексту, чим впливають на формування думки аудиторії стосовно певних об’єктів дійсності. Опрацьовані промови також містять анафори, паралелізми і повтори, які роблять промову надзвичайно ритмічною. Вищеназвані засоби здатні у надзвичайній мірі вплинути на аудиторію, допомагають переконати її в тому, що кандидат – патріот і борець за процвітання Америки.

Церемоніальні промови американського політика – це основний засіб спілкування з народом, отже, головні ідеї повинні бути донесені якісно. Вживання специфічних мовностилістичних засобів є надзвичайно важливим, якщо врахувати, що його промови повинні відразу привертати увагу слухача, впливати на його почуття та емоції. Беручи до уваги, що американський президент, на диво, вправно використовує ці засоби у поєднанні з блискучими ораторськими здібностями, можна твердити, що ефект зазначених прийомів подвоюється.

Література:

1. Азнаурова Е. С. Очерки по стилистике слова / Е. С. Азнаурова. – Ташкент : ФАН Узб. ССР, 1973. – 401 с.
2. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології / М. Ф. Алефіренко. – Харків : Вища шк., 1987. – 136 с.
3. Арешенков Ю. О. Класифікація функціональних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі / Ю. О. Арешенков // Укр. мова і літ. в шк. – 1993. – №1. – С. 43–44.
4. Гундаренко О. В. Церемоніальна промова як тип тексту / О. В. Гундаренко // Нова філологія: зб. наук. праць ЗНУ. – Запоріжжя : ЗНУ, 2005 – Вип. 22. – № 2. – С. 187–192.
5. Шахнарович А. М. Экспериментальное исследование реализации эмотивности в речевой деятельности / А. М. Шахнарович, Т. А. Графова // Человеческий фактор в языке: языковые механизмы экспрессивности. – Москва : Наука, 1991. – С. 113.

6. Attardo S. The pragmatics of humor // *Journal of pragmatics*. – 2003. – Vol. 35. – P. 1287–1294.
7. Lucas S.E. The art of public speaking. – Madison: University of Wisconsin, 1992. – 414 p.
8. Osborn M., Osborn S. Public speaking. – 3 rd edn. – Memphis: Memphis State University, 1994. – 445 p.
9. Yus F. Humor and the search for relevance // *Journal of Pragmatics*, 2003. – Vol. 17. – P. 325–339.
10. Barak Obama's Inaugural Address [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http:// www.nytimes.com](http://www.nytimes.com).
11. THE WHITE HOUSE [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [https:// www.whitehouse.gov/](https://www.whitehouse.gov/)